

MOTERIŠKIEJI MENO ISTORIJOS PERRAŠYMAI XXI a. KURATORYSTĖS PRAKTIKOJE LIETUVOJE

Virginija Vitkienė

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

K. Donelaičio g. 58, LT-44248 Kaunas

v.vitkiene@mf.vdu.lt

Meno istorijos permąstymu ir (per)kūrimu grįstos parodos modelis yra vienas aktualiausių šiuolaikinės feministinės meno istorijos metodų. *Moteriškoji kuratorystė* šiame straipsnyje pristatoma kaip transformuotas istorijos (per)rašymo principas. Čia atskleidžiamos moteriškosios meno istorijos konstravimo strategijos per pastaruosiu dešimtmečiu Lietuvoje kuruotas feministiškai angažuotas parodas. Ievos Dilytės, Laimos Kreivytės, Elonos Lubytės, Rasos Andriušytės-Žukienės ir kitų moterų kuruotose XXI a. pradžios parodose naudojamos įvairiomis feministinėmis strategijomis: kuratorės revizuoja ir įterpia į nusistovėjusias istorijas savąsias/ subjektyvias versijas, ardo istorinius „universaluosius“ hierarchinius konstruktus, kritiškai analizuoja moters vaizdavimo Lietuvos mene stereotipus, suobjektinančius, idealizuojančius ar nuasmeninančius moterį, arba kuria būsimąją meno istoriją, į kurią moterys įrašomos kaip šiuolaikinio meno lauko dalyvės.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: feminizmas, moteriškoji kuratorystė, paroda, meno istorija, istorijos perrašymas.

XX a. paskutiniame dešimtmetyje Lietuvos vizualaus meno lauke feminizmo apraiškų nebuvo gausu. Moters pasaulį analizuojančių ir probleminių šios srities kūrinių kurta bei eksponuota tiek grupinėse¹, tiek personalinėse menininkų parodose, bet feminizmo, kaip ilgalaikės ir sąmoningos ar politiškai angažuotos kūrybinio mąstymo ir veikimo strategijos, tuo metu nepasirinko nė viena Lietuvos menininkė ar menininkų grupė. Feministinėms interpretacijoms pasiduodantys kūriniai dažniausiai remdavosi asmenine dailininkės

istorija, patirtimi, bet nekėlė Vakarų feminizmui esminių klausimų, tokių kaip moters kūrėjos pozicija, moteriškoji (kitokia nei vyriška) saviraiška, institucijų politikos kūrinių įsigijimo, eksponavimo ir kultūrinio eksporto (reprezentacijos valstybiniu lygmeniu) klausimais lyčių aspektu kritika, moters įvaizdžio kūrimo/formavimo klasikinėje dailėje ir šiuolaikiniame mene kvestionavimas. XX a. pabaigoje iškilusių moterų menininkų Eglės Rakauskaitės, Jurgos Barilaitės, Laisvydės Šalčiūtės, Violetos Bubelytės ir kitų pozicija rėmėsi asmeninės patirties ir moters tapatumo aspektų refleksija: gimimo, brendimo, brandos, motinystės, savo kūno tyrinėjimu, ir leido jų kūrybos analizei rinktis

¹ 1995 m. Šiuolaikinio meno centre (ŠMC) surengta paroda *Joa-na Arkietė: aštuoni komentarai*, kuratorius Kęstutis Kuizinas.

present in the Lithuanian academic art discourse of the 1990's, women artists themselves avoided and even shunned the feministic tag, thus the methods of analysing their work also were indirect. Nevertheless, in the first decade of the 21st c. a regular and conscious feministic reconsideration of art history can be detected. The women artists, with a few exceptions, continued the abstract reflection of femininity, but precise and conscious feminist moves are observed in the curated exhibitions – in the curated museum processes and in projects and initiatives based on strategies prevalent in feministic cooperation. The model of exhibition being grounded in the reconsideration and recycling of art history (the subject of this article) is, in my opinion, one of the most important feminist methods of contemporary art critique. I consider the female curator output as a transformed principle of (re)writing history, which is an inherent continuation of the work by Western feminist art historians of the 1970's and 80's, who through their publications, books, monographs, and albums have placed women artists in the public eye. The difference is that this new (re)writing is happening not in the written texts (two-dimensional space), but in the discourses of exhibitions (three-dimensional exhibition halls and live discussions, where viewers with varied experience meet). Thus the purpose of this article is to reveal feminine strategies of constructing art history through curated feministic exhibitions of the latter decade in Lithuania.

The article reviews projects by curators Laima Kreivytė, Elona Lubytė, Rasa Andriušytė-Žukienė, Ieva Dilytė and group/non-hierarchic curated projects (group *Cooltūristės* and temporary gatherings of artists for a single exhibition) and outlines the three prominent types of Lithuanian feminist curator activity of the beginning of the 21st c.

- 1) the questioning and critique of art history and the principles of its formation and also a declaration of subjectivity (*Last minute excursion into Lithuanian art*, initiated by group *Cooltūristės*, 2010, an excursion conducted by Laima Kreivytė) and one of the Kaunas biannual exhibitions (*RewindHistory*, 2011, curator Rasa Andriušytė-Žukienė);
- 2) the questioning of the stereotypical woman's image in arts, i.e. a critique of the power of gaze (exhibition *The Power of Gaze*, curated by Ieva Dilytė (2007, Vilnius Picture Gallery of Lithuanian Art Museum)

and exhibition *Woman's Time: Sculpture and Film* curated by Elona Lubytė and Laima Kreivytė (2010, National Art Gallery, consultant – Giedrė Jankevičiūtė, documentaries chosen by film historian Živilė Pipinytė);

- 3) the creation/construction of new art history, new art criteria and standards, and new general point of view (Project *Mis(s)appropriation* by group *Cooltūristės*, 2005, presented at the Kaunas biannual exhibition *Textile '05*, and women artists' exhibition *PasiJOS* at the Architects' House in Kaunas in 2008 (both curated by Laima Kreivytė) and women artists' exhibition *PostIdea*, shown at several exhibition spaces in 2012 (Exhibition hall *Titanikas* of Vilnius Academy of Arts / Art Gallery of Vytautas Magnus University in Kaunas / Panevėžys City Gallery).